

Üreticilerin Konvansiyonel ve Organik Kuru Üzüm Üretme İsteği: Manisa İli Örneği

Ela ATIŞ¹, Bülent MİRAN¹, Zerrin K.BEKTAŞ¹, H.Ece SALALI¹, Kenan ÇİFTÇİ¹, Ahmet ALTINDİŞLİ²
Selçuk KARABAT³, Murat CANKURT⁴, Ahmet BAYANER⁵

¹Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü

²Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü

³Manisa Bağcılık Araştırma Enstitüsü

⁴Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü

⁵Akdeniz Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü

Makale Künyesi

Araştırma Makalesi

Sorumlu Yazar

Ela ATIŞ

ela.atis@ege.edu.tr

Geliş Tarihi: 09.06.2016

Kabul Tarihi: 23.06.2016

Tarım Ekonomisi Dergisi

Cilt:22 Sayı:1 Sayfa:67-73

Özet

Türkiye, dünya kuru üzüm piyasasında ihracat açısından lider ülke durumunda olmasına rağmen, rekabetin devam edebilmesi için kuru üzüm üreticisinin beklentilerinin iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Çalışmanın amacı, çiftçilerin çekirdeksiz kuru üzüm üretmek için isteyecekleri ortalama fiyatı belirlemektir. Çiftçilerin istediği ortalama fiyatı belirlemek üzere Probit Model tahmin edilmiştir. Çalışma sonunda, çiftçilerin konvansiyonel kuru üzüm üretmek için istedikleri ortalama fiyat 4.31 TL/kg, organik kuru üzüm üretmek için ise 4.72 TL/kg olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler:Kuru üzüm, Organik, Üretme isteği, Probit model

Farmers' Willingness to Produce Conventional and Organic Raisins: the Case of Manisa Province

Abstract

Despite Turkey is the leader country in the international raisin market, expectations of the raisin producers must be analyzed carefully to keep the current place in the competition. The aim of this study is to determine the average price level that farmers expect to receive for producing the raisin. Probit model was estimated in order to determine the average price that farmers expect. The study revealed that farmers' willingness to produce conventional raisin is 4.31 TL/ kg while for organic raisins is 4.72TL /kg.

Key Words:Raisin, Organic, Willingness to produce, Probit model

1.GİRİŞ

Türkiye'nin çekirdeksiz kuru üzüm üretim ve ihracatında kararlılığı sağlaması uygulayacağı politikalarla doğrudan ilgilidir. Bu çalışma da, uygulanacak politikalarda üretici beklentisinin yansıtılması açısından önemlidir. Türkiye'de 2013-2015 yılları arasındaki üç yıllık ortalamaya göre yaklaşık 4.66 milyon dekar alanda 3.95 milyon ton üzüm üretilmiştir. Üretimin yaklaşık %36.5'i kurutmalık üzümünden oluşmaktadır (TÜİK, 2016).Türkiye, kuru üzümde, %25'lik payla ABD'den sonra dünyanın ikinci en büyük üreticisi ve %40-45'lik payla dünyanın en büyük ihracatçısıdır (USDA-FAS, 2015). Türkiye'nin çekirdeksiz kuru üzüm ihracatında Avrupa Birliği ülkeleri %84 ile en büyük pazar payına sahiptir.

Üretimin önemli bir bölümü ihraç edilen çekirdeksiz kuru üzümün uluslararası piyasalarda rekabet avantajı yakalaması ve sürdürmesi yönündeki çabaların başarıya ulaşması, üreticilerin kuru üzüm fiyat beklentileri ile de yakından ilgilidir. Özellikle de, dünya kuru üzüm piyasasında ihracat açısından lider ülke durumunda olmasına rağmen,Türkiye'nin, kuru üzümde, uluslararası rekabet gücünün zayıf olduğu da dikkate alınır (Miran vd., 2015), rekabet açısından üretici beklentilerinin analizi ve karşılanması son derece önem taşımaktadır.

Çalışmada, çiftçi tercihleri de dikkate alınarak, Türkiye'nin uluslararası kuru üzüm ticaretindeki rekabetini artıracak politikaların belirlenmesine dönük ipuçları elde etmek hedeflenmiştir. Bu amaçla çalışmada, çiftçilerin kuru üzüm üretmek için beklendikleri fiyatı ölçmek üzere üretme isteği (willingness to produce) analizinden yararlanılmıştır.

Uluslararası literatürde üretici düzeyinde fiyat kabul isteğinin (willingness to accept) incelendiği bir çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan birinde, AB son Ortak Tarım Politikası çerçevesinde "yeşillenmenin" alternatif durumları için çiftçilerin olası cevapları araştırılmıştır. Çalışma sonunda, üreticilerin yeşillenmeyi maliyetli bir kısıtlayıcı olarak gördüğü, fakat tüm üreticilerin aynı ölçüde etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır (Schulz et al., 2014).Tarımsal alan ekosistemlerinin bozulmasının dikkate alındığı Çin'in Güney-batısında yürütülen bir çalışmada (Ying ve Moucheng, 2015), sürdürülebilir kalkınma için çiftçilerin kabul isteği araştırılmıştır. Bu amaçla 224 çiftçinin tercihleri incelenmiştir. Araştırma sonunda, üreticilerin pestisit kullanımını azaltmak için hanehalkı başına aylık 43.32, ağaçlandırma için 9.8 ve peyzaj için de 18.8 Yuan

fiyatı kabul ettiği belirlenmiştir. Son yıllarda ise, çiftçilerin enerji bitkileri üretme isteği (willingness to produce) konusunda çok sayıda çalışma yapıldığı dikkati çekmektedir (Lynes vd., 2012; Jensen, et al. 2006; Timmons, 2014; Johnson ve Butler, 2015). Kansas üreticilerinin biyoenerji bitkileri yetiştirme isteğinin incelendiği bir çalışmada (Lynes vd., 2012), üç farklı tip biyoenerji bitkisi ele alınmıştır. Bir başka çalışmada (Jensen, et al. 2006), Tennessee çiftçileri arasında; daha küçük işletmelerin, soya fasulyesi yetiştirenlerin, daha genç ve eğitim düzeyi yüksek olanların biyoenerji bitkileri yetiştirmeye daha fazla istekli olduğu belirlenmiştir. Batı Massachusetts'te yapılan bir çalışmada (Timmons, 2014), arazi sahiplerini biyokütle enerji bitkileri yetiştirmeye motive eden faktörler incelenmiştir. Çalışmada, ödeme kabulü tahmini yılda 321\$/ha olarak bulunmuştur. Johnson ve Butler tarafından yapılan bir başka çalışmada (2015), Louisiana and Mississippi'de, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin alternatif biyoyakıt bitkilerini üretme isteği incelenmiştir. Çalışma alanında üretim potansiyelinin yüksek olduğu, ancak alternatif ürünlerin yetiştirilmesiyle ilgili bilgi eksikliğinin olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye'de, pamuk üretiminin %80'ini oluşturan beş ilde yürütülen bir çalışmada (Özüdoğru ve Miran, 2015), üreticilerin pamuk üretmek için hangi fiyata razı olacakları analiz edilmiştir. Çalışma sonunda, pamuk üretmek için kabul edilen ortalama fiyat 2.21 TL/kg olarak hesaplanmıştır. Yerel buğday çeşidini üretmesi için, üreticilerin fazladan yapılacak ödemeyi kabul isteğinin belirlenmesi amacıyla yapılan bir araştırmada ise (Salalı, 2013), koşullu değerlendirme senaryosu tasarlanmıştır. Araştırma sonunda, üreticilerin yerel buğday çeşitlerini üretmek için kabul edecekleri prim 0.50 TL/kg olarak hesaplanmıştır. Manisa ve İzmir yöresinde, konvansiyonel çekirdeksiz kuru üzüm üretimi yapan üreticilerin hangi fiyat düzeyinde organik olarak çekirdeksiz kuru üzüm üretmeye razı olabileceklerini inceleyen bir araştırmada (Kenanoğlu, 2003), konvansiyonel kuru üzüm üreten üreticilerin organik kuru üzüm üretimine % 15.47'lik bir fiyat primiyle geçmeye razı olabilecekleri saptanmıştır.

Bu çalışmanın önceki çalışmalardan farkı ise, üreticilerin kuru üzüm üretme isteğini organik ve konvansiyonel işletmeler düzeyinde, ayrı ayrı belirleyerek farklılığı ortaya koymaktır. Bu yönüyle çalışmanın literatüre katkıda bulunması beklenmektedir. Ayrıca çalışmanın organik ve konvansiyonel kuru üzümüne ilişkin belirlenecek politikalar konusunda karar alıcılara yol göstereceği düşünülmektedir.

Çalışmanın amacı, konvansiyonel ve organik kuru üzüm üreticilerinin ihracata dönük çekirdeksiz kuru üzüm üretmek için isteyecekleri ortalama fiyatı belirlemek ve uluslararası kuru üzüm ticaretinin gelişmesi için politika önerileri geliştirmektir. Bu amaç doğrultusunda, koşullu değerlendirme senaryoları altında üreticilerin farklı seçenekler karşısında kuru üzüm üretme isteği sorgulanmıştır. Çiftçilerin konvansiyonel ve organik kuru üzüm üretmek için bekledikleri fiyatı ölçmek üzere üretme isteği analizi yapılmıştır.

2.MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma verilerinin elde edilmesi için, araştırma alanı olarak Türkiye'nin çekirdeksiz kuru üzüm üretiminin en fazla olduğu Manisa ili seçilmiştir. Hem konvansiyonel, hem de organik çekirdeksiz kuru üzüm üretimindeki yeri nedeniyle; Manisa ilinin Merkez, Salihli ve Turgutlu ilçeleri araştırma kapsamına alınmıştır. Bu ilçelere bağlı 13 köyde, konvansiyonel ve organik kuru üzüm üreten 300 çekirdeksiz kuru üzüm üreticisi ile yüz yüze anket yapılmıştır.

Bu bağlamda, üreticilerin üretme isteğini sorgulayan senaryolara dayalı Koşullu Değerleme (KD) anketi oluşturulmuştur. Çalışmada KD anketi üreticilerin farklı seçenekler altında kuru üzüm yetiştirme isteğini sorgulamaktadır. Anket sırasında çiftçiye, 25 fiyat setinden tesadüfen seçilmiş bir fiyat seti sorulmuştur. Çiftçinin kendisine verilen fiyat üzerinden kuru üzüm üretmeyi kabul etmesi durumunda, o tesadüfi fiyat setindeki daha düşük fiyat teklif edilmiş; kabul etmemesi durumunda ise, daha yüksek fiyat önerilmiştir.

Çiftçilerin üretimlerini artırmak için isteyecekleri ortalama fiyatın tahmin edilmesinde probit modelden yararlanılmıştır. Probit model, parametreleri doğrusal olmayan (nonlinear) kesikli seçim modelidir. Bağımlı değişkenlerin ya da tepki değişkenlerinin 0-1 değerlerini aldığı, başka bir deyişle iki uçlu olduğu regresyon modellerinden biri olan probit model, Mc Fadden'ın geliştirdiği Fayda Kuramı'na dayanmaktadır (Gujarati, 2009). Buna göre, rasyonel seçim yaklaşımı çerçevesinde bireyler karşılaştıkları alternatifler arasından kendileri için en çok fayda sağlayacak olanı seçmektedir. Bu modelin amacı; bağımlı değişken olan Pi seçim olasılığını, bağımsız değişkenlerle, Pi 0-1 arasında olacak şekilde ilişkilendirmektir.

Çalışmada kullanılan Probit modelde:

Senaryo çerçevesinde önerilen fiyatı çiftçinin kabul edip etmemesini temsil eden kukla değişken bağımlı değişken olarak; teklif edilen fiyat, çiftçinin eğitim, yaş, deneyim gibi özellikleri ile toplam işletme arazisi, bağ arazisi, mülkiyet durumu gibi işletme özellikleri bağımsız değişkenler olarak yer almıştır.

Tahmin edilen probit modelden yararlanmak suretiyle ortalama üretme isteği:

$$OK_i = -\frac{\theta}{\beta}$$

$$\hat{\theta} = \bar{X} \cdot \hat{\beta}$$

OKİ: Ortalama üretme isteği

β: Teklif edilen fiyata ait probit model tahmincisi

Formülüyle hesaplanmıştır. \bar{Q} ortalama fiyat ile bu değişkene ait tahmini parametre değeri dahil edilmeden hesaplanan ortalama indeks değerinden oluşmaktadır.

Çiftçilerin konvansiyonel kuru üzüm üretmek için bekledikleri fiyatı ölçmek üzere üretme isteği analizi yapılmıştır. Bu amaçla çiftçilere sunulan senaryolarda mevcut fiyat tekliflerini kabul ya da reddetmelerini temsil eden kukla değişken, teklif edilen fiyat, politikalar ve pazarlama seçenekleriyle ilişkilendirilmiştir. Bu ilişki Probit yöntemi ile tahmin edilmiştir. Hem konvansiyonel, hem de organik kuru üzüm için Probit modelde kullanılan değişkenler Çizelge 1'de verilmiştir.

Çekirdeksiz kuru üzüme yönelik olarak bugün, destekleme ödemeleri kapsamında özel bir destek bulunmamaktadır. Ancak, çekirdeksiz kuru üzüm üreticileri, genel tarımsal destekleme programları kapsamındaki çeşitli uygulamalardan yararlanabilmektedir.

Çalışmada konvansiyonel ve organik kuru üzüm senaryolarında, daha önce uygulanmış halen uygulanmakta veya uygulanma potansiyeli olan desteklemeler dikkate alınmıştır. Konvansiyonel kuru üzüm için, gübre desteği, mazot desteği, fiyat desteği, depolama yardımı ve Doğrudan Gelir Desteği (DGD) alınırken; organik kuru üzüm için, fiyat desteği, sertifikasyon desteği, birim alana organik tarım desteği, depolama yardımı, organik girdi desteği ve pazar garantisi desteği alınmıştır. Pazarlama seçenekleri olarak da konvansiyonel üzüm için ihracatçı firma, Tarih ve toptancı/tüccar; organik üzüm için ise ihracatçı firma, borsa ve toptancı/tüccar dikkate alınmıştır.

Çizelge 1. Probit Modelde Kullanılan Değişkenler

Konvansiyonel Kuru Üzüm			Organik Kuru Üzüm		
Bağımlı Değişken	Birim	Tip	Bağımlı Değişken	Birim	Tip
Teklif edilen fiyatı kabul/red	-	Kukla	Teklif edilen fiyatı kabul/red	-	Kukla
Bağımsız değişkenler					
Teklif edilen fiyat	TL/kg	Sürekli	Teklif edilen fiyat	TL/kg	Sürekli
Değişken masraf	TL/daa	Sürekli	Değişken masraf	TL/daa	Sürekli
Yaş	Yıl	Sürekli	Yaş	Yıl	Sürekli
Eğitim	Yıl	Sürekli	Eğitim	Yıl	Sürekli
Hanehalkı sayısı	Kişi	Sürekli	Hanehalkı sayısı	Kişi	Sürekli
Deneyim	Yıl	Sürekli	Deneyim	Yıl	Sürekli
Tarım Politikaları					
Gübre Desteği	-	Kukla (Referans politika)	Fiyat Desteği	-	Kukla (Referans politika)
Mazot Desteği	-	Kukla	Sertifikasyon Desteği	-	Kukla
Fiyat Desteği	-	Kukla	Birim Alana Organik Desteği	Tarım -	Kukla
Depolama Yardımı	-	Kukla	Depolama Yardımı	-	Kukla
Doğrudan Gelir Des.	-	Kukla	Organik Girdi Desteği	-	Kukla
			Pazar Garantisi Desteği	-	Kukla
Pazarlama Seçenekleri					
İhracatçı Firma (Sözleşmeli)	-	Kukla (Referans pazarlama şekli)	İhracatçı Firma (Sözleşmeli)	-	Kukla (Referans pazarlama şekli)
Tarih	-	Kukla	Borsa	-	Kukla
Toptancı/Tüccar	-	Kukla	Toptancı/Tüccar	-	Kukla

3.ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1 Konvansiyonel Kuru Üzüm Üretme İsteği

Konvansiyonel kuru üzüm için oluşturulan Probit modelde yer alan değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler Çizelge 2'de gösterilmiştir.

Çizelge 2. Konvansiyonel Kuru Üzüm Modelinde Yer Alan Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Ortalama	Maksimum	Minimum	Medyan	St. Sapma
Teklif edilen fiyat (TL/kg)	3.42	6.50	0.00	3.50	1.52
Değişken masraf (TL/daa)	566.34	10633.00	48.57	542.83	278.61
Yaş	50	83	22	51	12
Eğitim	7	18	2	5	3
Hanehalkı sayısı	4	12	1	4	2
Deneyim	30	61	2	30	13

Konvansiyonel kuru üzüm üretme isteği modelinde, fiyat değişkeni beklendiği gibi pozitiftir. Teklif edilen fiyat yükseldikçe çiftçilerin konvansiyonel kuru üzüm yetiştirme eğilimi artmaktadır. Gübre desteğine göre, Doğrudan Gelir Desteği (DGD) politikası altında teklif edilen fiyatın kabul edilme olasılığı daha yüksek görünmektedir. Ayrıca, üreticilerin üzümü Tarış yerine ihracatçı firma yolu ile pazarlamayı tercih ettiği görülmektedir (Çizelge 3).

Çizelge 3. Konvansiyonel Kuru Üzümde Üretme İsteği Probit Modeli (Bağımlı Değişken: Teklif Edilen Fiyatı Kabul/Red)

Değişkenler	Katsayı	t değeri
Sabit	-3.27479***	-9.19800
Teklif edilen fiyat	0.69305***	17.60000
Değişken masraf	-0.00006	-0.64920
Yaş	0.00769	1.63400
Eğitim	0.00383	0.21960
Hanehalkı sayısı	0.01929	0.92390
Deneyim	-0.00045	-0.10280
Mazot Desteği	-0.13033	-0.99670
Fiyat Desteği	-0.03484	-0.27510
Depolama Yardımı	-0.04034	-0.32400
DGD	0.19820*	1.64600
Tarış	-0.24309**	-2.25500
Toptancı/Tüccar	-0.16961	-1.55200
Mc Fadden R ²		0.26
Likelihood ratio test: Ki-kare(12)		494***
Doğru tahmin etme oranı (%)		76.4

* $\alpha=0.10$ için önemli, ** $\alpha=0.05$ için önemli, *** $\alpha=0.01$ için önemli

Çiftçilerin konvansiyonel kuru üzüm üretmek için istediği ortalama fiyat (üretme isteği):

$$OU_i = -\frac{\theta}{\beta} \theta' \beta$$

OUİ: Ortalama üretme isteği β : Teklif edilen fiyata ait katsayı

$\hat{\theta}$ ortalama teklif fiyatı ile bu değişkene ait tahmini parametresi dahil edilmeden hesaplanan ortalama indeks değerini oluşturmaktadır. Bu indeks değeri, modele dahil edilen bütün değişkenlerin ortalama değerleri üzerinden hesaplanmıştır. Bu bağlamda çiftçilerin konvansiyonel kuru üzüm üretmek için istedikleri ortalama fiyat 4.31 TL/kg'dır. Çiftçilere teklif edilen konvansiyonel kuru üzüm fiyatı ise 3.42 TL/kg'dır (Çizelge 2). Buna göre çiftçiler kg başına 0.89 TL fazla fiyat beklentisine sahiptir.

3.2 Organik Kuru Üzüm Üretme İsteği

Çiftçilerin organik kuru üzüm üretmek için beklendikleri fiyatı ölçmek için de üretme isteği analizi yapılmıştır. Bu amaçla

çiftçilere sunulan senaryolarda mevcut fiyat tekliflerini kabul ya da reddetmelerini temsil eden kukla değişken, yine teklif edilen fiyat, politikalar ve pazarlama seçenekleriyle ilişkilendirilmiştir. Bu ilişki Probit yöntemi ile tahmin edilmiştir. Probit modelde kullanılan değişkenler Çizelge 1'de gösterilmiştir. Probit modelde yer alan değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler ise Çizelge 4'de verilmiştir.

Çizelge 4. Organik Kuru Üzüm Modelinde Yer Alan Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Ortalama	Maksimum	Minimum	Medyan	St. Sapma
Teklif edilen fiyat (TL/kg)	4.21	7.00	0.00	4.50	1.81
Değişken masraf (TL/daa)	464.46	1739.41	140.00	432.00	221.31
Yaş	50	83	24	50	13
Eğitim	7	18	2	5	3
Hanehalkı sayısı	4	12	1	4	2
Deneyim	30	61	2	30	14

Organik kuru üzüm üretme isteği modelinde, fiyat değişkeni beklendiği gibi pozitifdir. Teklif edilen fiyat yükseldikçe çiftçilerin organik kuru üzüm yetiştirme eğilimi artmaktadır. Sertifikasyon desteği ve Pazar garantisi politikaları altında üretim yapan organik kuru üzüm üreticilerinin, fiyat desteği politikası altında üretim yapmalarına göre teklif edilen fiyatı kabul etme eğilimi daha düşük bulunmuştur (Çizelge 5).

Çizelge 5. Organik Kuru Üzümde Kabul İsteği Probit Modeli (Bağımlı Değişken: Teklif Edilen Fiyatı Kabul/Red)

Değişkenler	Katsayı	t değeri
Sabit	-2.4811***	-6.926
Teklif edilen fiyat	0.505503***	16
Değişken masraf	6.32E-05	1.115
Yaş	0.0034193	0.6755
Eğitim	-0.0002666	-0.01508
Hanehalkı sayısı	0.0060192	0.2567
Deneyim	-0.0034216	-0.759
Sertifikasyon Desteği	-0.321391**	-2.337
Birim Alana Organik Desteği	0.0287546	0.256
Depolama Yardımı	0.0855665	0.5952
Organik Girdi Desteği	0.095183	0.8086
Pazar Garantisi Desteği	-0.284727**	-1.963
Toptancı/Tüccar	-0.131293	-1.354
Borsa	0.122614	1.258
Mc Fadden R ²		0.23
Likelihood ratio test: K ² -kare(12)		407***
Doğru tahmin etme oranı (%)		74.6

* $\alpha=0.10$ için önemli, ** $\alpha=0.05$ için önemli, *** $\alpha=0.01$ için önemli

Çiftçilerin organik kuru üzüm üretmek için istedikleri ortalama fiyat 4.72 TL/kg'dır. Çiftçilere teklif edilen organik kuru üzüm fiyatı ise 4.21 TL/kg'dır (Çizelge 5). Buna göre çiftçiler kg başına 0.51 TL fazla fiyat beklentisi içindedir.

Konvansiyonel kuru üzümde teklif edilen ortalama fiyat 3.42 TL, beklenen fiyat ise 4.31 TL'dir. Bu, fiyatta %26'lık bir artış olduğu anlamına gelir. Organik kuru üzümde tüm yetiştiricilere teklif edilen ortalama fiyat olan 4.21 TL'yi başlangıç denge fiyatı, beklendikleri fiyat olan 4.72 TL'dir. Bu, fiyatta %12'lik bir artışı ifade etmektedir.

4.SONUÇ

Üretim ve ihracat açısından dünya kuru üzüm piyasasında önemli bir rolü olan Türkiye'nin, daha güçlü bir konuma gelmesi için, rekabet gücünü artırabilmenin yollarının aranması gerekmektedir. Politikalar belirlenirken, üretici beklentilerinin dikkate alınması da bu yollardan birisidir.

Bu çalışmada, çiftçilerin kuru üzüm üretmek için beklemedikleri fiyatı belirlemek üzere üretme isteği analizi yapılmıştır. Hem konvansiyonel hem de organik kuru üzüm üretme isteği modelinde, fiyat değişkeni beklendiği gibi pozitifdir. Buna göre teklif edilen fiyat yükseldikçe üreticilerin kuru üzüm yetiştirme eğilimi artmaktadır. Bu bağlamda üreticilerin konvansiyonel kuru üzüm üretmek için istedikleri ortalama fiyat 4.31 TL/kg'dır. Üreticilere teklif edilen konvansiyonel kuru üzüm fiyatı ise 3.42 TL/kg'dır. Buna göre üreticiler kg başına 0.89 TL veya % 26 fazla fiyat beklentisine sahiptir. Üreticilerin organik kuru üzüm üretmek için istedikleri ortalama fiyat 4.72 TL/kg, üreticilere teklif edilen organik kuru üzüm fiyatı ise 4.21 TL/kg'dır. Organik üreticilerde ise kg başına 0.51 TL veya %12 fazla fiyat beklentisi içindedir. Konvansiyonel kuru üzüm üretiminde, özellikle gübre ve ilaç masrafları nedeniyle değişken masrafların daha yüksek olduğu dikkate alındığında, üreticilerin organik kuru üzüm üreticilerinden daha fazla fiyat beklentisi içinde olmaları haklı görünebilir.

Türkiye'nin, dünya kuru üzüm piyasasındaki hem üretim, hem de ihracattaki konumunu güçlendirmek ve sahip olduğu avantajlarını devam ettirmek, izleyeceği politikalarla doğrudan ilişkilidir. Üreticilerin konvansiyonel ve organik kuru üzüm üretme isteği ve fiyat beklentileri de bu polikalara önemli ölçüde yol gösterecektir.

Araştırma bulguları dikkate alındığında, konvansiyonel ve organik üzüm için farklı politikaların geliştirilmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Konvansiyonel üreticiler için; DGD halen önemli bir politikadır. DGD'nin uygulamada ortaya çıkan başarısızlıkları dikkate alındığında, daha kontrollü ve farklı desteklerle birleştirilmiş bir destekleme paketi şeklinde sunulması üretici beklentilerini karşılayacak ve teklif edilen fiyatın kabul edilme olasılığını arttıracaktır. Ayrıca, her ne kadar, üreticilerin üzümü Tariş yolu ile pazarlama yerine ihracatçı firma yolu ile pazarlamada teklif edilen fiyatı kabul etme olasılıkları artsa bile, Tariş'in hem konvansiyonel, hem de organik kuru üzüm pazarlaması konusunda bir alternatif olarak varlığını sürdürülecek gücü sağlanmalıdır. Organik üreticiler için ise; organik kuru üzüm fiyat desteği kuru üzüm üreticilerinin teklif edilen fiyatı kabul etme eğilimini arttıracığından, uygulanacak öncelikli politika olarak düşünülebilir. Bununla birlikte, Türkiye'nin organik kuru üzüm üretim ve ihracat avantajını arttıracak diğer tedbirlerin alınması da yerinde olacaktır. Önde gelen organik kuru üzüm üreticilerinden ve ihracatçılarından biri olan Türkiye için bu çok zor görünmemektedir.

Teşekkür

Bu çalışma TOVAG 110-O-283 nolu TÜBİTAK projesinin bazı sonuçlarını içermektedir. Projeye finansal destek sağlayan TÜBİTAK'a teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

- Gujarati, D.N., 2009. *Temel Ekonometri (Çev. Ümit Şenesen, Gülay Günlük Şenesen)*, ISBN: 978-975-7860-99-0
- Jensen, K., Clark, C.D., Ellis, P., English, B., Menard, J., Walsh, M. 2006. *Farmer Willingness to Grow Switchgrass for Energy Production, Paper presented at the American Agricultural Economics Association Annual Meeting, July 23-26. Long Beach, CA.*
- Johnson, A., Butler, C., 2015. *Assessing Small And Medium-Sized Farmers' Willingness to Produce Alternative Biofuel Feedstocks, Professional Agricultural Workers Journal (PAWJ), Vol:3, No:1,7.(Available at: http://tupubs.tuskegee.edu/pawj/vol3/iss1/7).*
- Kenanoğlu, Z., 2003. *Ekolojik ve Geleneksel Kuru İncir ve Çekirdeksiz Kuru Üzüm Üretimi Yapan İşletmelerin Karşılaştırmalı Ekonomik Analizi ve Ekolojik Üretimi Özendirecek Fiyat Eşiğinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma, (Doktora Tezi), E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 440s.*
- Lynes, M.K., Bergtold, J.S., Williams, J.R., Fewell, J.E., 2012. *Determining Farmers' Willingness-To-Grow Cellulosic Biofuel Feedstocks on Agricultural Land, Selected paper prepared for presentation at the Agricultural and Applied Economics Association's 2012 AAEA Annual Conference, Seattle, Washington, August 12-14, 2012.*
- Miran, Bülent, Ela Atış, Zerrin Kenanoğlu Bektaş, Murat Cankurt, Ahmet Bayaner, Selçuk Karabat, 2015. *Uluslararası Kuru Üzüm Piyasasında Rekabet Edebilirlik Üzerine Bir Araştırma, Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, 2015, 39-46.*
- Özdoğan, T., Miran, B., 2015. *Türkiye'de Farklı Destekleme Politikalarının Pamuk Arzı Üzerine Etkileri, Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, 9-19.*
- Salalı, H.E., 2013. *Ege Bölgesi'nde Tarımsal Biyoçeşitliliğin Korunması ve Sürdürülebilir Kullanımı Açısından Yerel Buğday Çeşitlerinde Üretici ve Tüketici Duyarlılıklarının Ölçülmesi, E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Doktora Tezi, İzmir.*
- Schulz, N., Breustedt, G., and U. Latacz-Lohmann, 2014. *Assessing farmers' willingness to accept 'greening': insights from a discrete choice experiment in Germany. Journal of Agricultural Economics 65 (1), 26-48.*

- Timmons, D., 2014. *Using Former Farmland for Biomass Crops: Massachusetts Landowner Motivations and Willingness to Plant*, *Agricultural and Resource Review*, vol:43, no:3.
- TUİK, 2016. *Bitkisel Üretim İstatistikleri: Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri*, (http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1001, Erişim Tarihi, 2016).
- USDA Foreign Agricultural Service, 2015. *Turkey Annual Raisin Report*, GAIN Report Number: TR5041.
- Ying, X., Moucheng, L., 2015. *The willingness to accept for agriculture sustainability: A choice experiment study in the Hani Terraces*, *The Fifth Congress of the East Asian Association of Environmental and Resource Economics Green Economy and Sustainable Development*, Taiwan.